

KRUVINOJI SAMOGITIJOS ISTORIJA

NUSLĖPTASIS AISČIŲ PASAULIS

BENEDIKTAS JANKAUSKAS

obuolys.

BENEDIKTAS JANKAUSKAS

KRUVINOJI SAMOGITIJOS ISTORIJA

NUSLĖPTASIS AISČIŲ PASAULIS

o.

Tam,
kuris yra vertas turėti tėvynę,
istorija visados įdomi.

Teodoras Narbutas

Turinys

Pratarmė	9
Pamąstymai apie istoriją	13
Seniausi mūsų istorijos pėdsakai	28
Mūsų protėviai AISČIAI ir jų verslai	31
Gardanija – Gardarikės dalis	34
Skandinavų agresija	36
Rosė – slavų Rusijos pavadinimui	41
Riurikaičiai – slavų vienybės saugai	43
Zėburgo ir Apuolės užvaldymas	44
Krikščionybės daigai Kurše ir Lietuvoje	46
Daugonis – lenkų genčių vienytojas	48
Vulfstano žinios apie Aistiją	49
Tūkstantmečių riba – atmintis žemėlapiuose	50
Aisčių migracijos; ankstyvieji sugrįžėliai	52
Vėlesnieji sugrįžėliai; legendos virsmas istorine tiesa	56
Palemonaičiai-Dausprungaiečiai – trečioji sugrįžėlių banga	57
Dausprungaiečiai – antroji dinastija	59
Palemonaičiai – pirmoji dinastija	76
Liutauraičiai-Gediminaičiai	90
Aisčiai – prievartinio krikšto taikiny; kalalavijuočių ir kryžiuočių kelias į Baltijos kraštą	98
Lietuvių ir žemaičių konfliktai su rusais XII a. pabaigoje	131
Mantvila II, Erdvilas II ir Mingaila II primirštieji Žemaitijos karaliai, mirę apie 1222–1223 metus	134

Lietuvos karalius Živinbudas III, miręs apie 1222 metus	141
Karalius Ringaudas (1175–1240?) – aisčių genčių vienytojas	143
Erdvilas III (1197–1242?), divaldystė su Mindaugu	152
Karalius Mindaugas (~1189–1263) – „imperatorius“	156
Karvedys ir karalius Trainaitis (Treniota II, 1220–1267)	174
Vaišvilkas (1223–1267) ir Švarnas (~1230–1268(9)) – rusinimo grėsmė	180
Traidenis (~1241–1283) – prakilnūs karalius	187
Karalius Daumantas (~1227–1285) – Dausprungaikių dinastijos tęsėjas	194
Karalius Butigeidis (~1220–1291)	196
Karalius Liutauras (Butvydas, Buivydas, Pukuveras, ~1225–1295)	198
Karalius Vytenis (1232–1316)	200
Karalius Gediminas (1257–1341)	204
Karalius Jaunutis Gediminaitis (1301–1366) – klausimų virtinė	239
Karalius Algirdas Gediminaitis (1296-02-11 – 1377-05-24)	242
Karalius Kęstutis Gediminaitis (1297 – 1382-08-15)	253
Karalius Jogaila Algirdaitis (1351 – 1434-06-01)	281
Didysis kunigaikštis Vytautas Kęstutaitis (1350 – 1430-10-27)	295
Didysis kunigaikštis Švitrigaila Algirdaitis (~1369 – 1452-02-10)	359
Didysis kunigaikštis Žygimantas Kęstutaitis (~1365 – 1440-03-20)	366
Kazimiero Jogailaičio (1427–1492) privilegija žemaičiams	375
Mykolo Žygimantaičio (1406–1452) likimas Baigiamasis žodis	379
Santrauka lietuvių, anglų, rusų kalbomis	380
OŽOULIELIS-AŽUOLĖLIS (daina)	381
Benedikto Jankausko skelbti darbai	383

Pratarmė

Dėmesio! Citatas šioje knygoje rašau *pasviruoju šriftu*.

Nuo 2010 metų gruodžio dirbau ties individualiu projektu *Senovės Žemaitijos ir Lietuvos istorija*. Jo tikslas – atskleisti pamirštus ar sąmoningai slepiamus senovės Žemaitijos ir Lietuvos istorinius įvykius. Surinktus duomenis kaupiau elektroninėje laikmenoje. Jų pagrindu rašiau straipsnius, kuriuos spausdino žurnalai *Žemaičių žemė*, *Mokslas ir gyvenimas*, Lietuvos istorijos laikraštis *Voruta* ir kt.

Bandydamas populiariai perteikti istorines žinias, parašiau eiliuotą knygėlę *Dainuojamoji senovės istorija Aisčių: Žemaitijos ir Lietuvos*, Kaunas, 2016, 76 p. Po ketverių metų išleidau papildytą ir patikslintą tos knygėlės leidimą pavadinimu *Giesmė AISČIAMS: eiliuota istorijos santrauka*, Kaunas, 2020, 124 p. Pastarojoje greta eiliuoto teksto pridėjau trumpus paaiškinimus apie svarbiausius istorijos faktus.

Spausdintus straipsnius paskelbiau knygoje *Istorijos fragmentai. Aisčiai pervadinti baltai*, Kaunas, 2017, 299 p. Leidykla *Obuolys* tą knygą išspausdino ir išplatino pavadinimu *Slaptoji Lietuvos istorija Nutylėti pasakojimai apie aisčius pervadintus baltai*, 2018, 286 p. Sukauptus duomenis paskelbiau knygoje *Baltai pervadintų AISČIŲ istorijos fragmentai žodynėlio forma*, Kaunas, 2022, 638 p.

Minėto projekto pagrindu išleidau knygą *(Ne)Populiarioji Žemaitijos ir Lietuvos senovės istorija*, 2024, 386 p. mažu 30 vnt. tiražu (sutrumpintai ŽLSI). Tą knygą vėl padaugino *Obuolio* leidykla, pavadinusi ją *Nuslėptoji senovės Žemaitijos istorija*, 2024, 400 p. (sutrumpintai NSŽI).

Išleistos knygos turi didelius panaudotos literatūros sąrašus su tiksliais nuorodomis į sąrašė išvardintus šaltinius. Visos jos iliustruotos retais

žemėlapiams, dokumentų kopijomis, kitokiomis iliustracijomis, o kai kurios ir mano sukurtais valdovų dinastinėmis genealoginėmis schemomis. Daugumą jų galima rasti didžiosiose Vilniaus ir Kauno viešosiose bibliotekose: Vilniuje – M. Mažvydo ir Vrublevskių, Kaune – „Ąžuolyno“, Vytauto Didžiojo universiteto ir kt.

Ši knyga – paskutinioji minėtosios serijos knyga. Tai anksčiau išleistų ŽLSI ir NSŽI patikslinta ir papildyta versija, skiriama žingeidiems studentams, moksleiviams ir istorijos mėgėjams. Joje lyg istorijos vadovėlyje perteikiami svarbiausi mūsų senovės istorijos faktai, atitinkantys minimus ŽLSI ir NSŽI, todėl toje knygoje nebenaudoju dalies iliustracijų ir ilgo literatūros sąrašo; antriniais šaltiniais lieka ŽLSI ir NSŽI.

Nuoseklią mūsų istorijos raidą atsekti apsunkina istorijos veikaluose esantys neaiškumai dėl XI–XIII amžiaus chronologinių įvykių sekos. Atrodo, M. Strijkovskis ir juo sekęs A. Kojelavičius Mingailaičius ir su jais susijusius kai kuriuos XIII a. pradžios įvykius atkėlė apie 60 metų atgal, nes XIII a. ketletą kartų minimas 1169 metais miręs Kukovaitis, kelis kartus minimas skirtingai nurodomais metais vykęs lietuvių mūšis su rusais prie Jaseldos upės.

Nuo seniausių laikų mūsų tauta buvo vadinama imperija, arba karalyste. Tik aisčių gentainiams ėmus vadovauti slavams, buvo primesta kunigaikštystės sąvoka; nuo tada ir valdovus imta vadinti kunigaikščiais. Stengiuosi mūsų šalį vadinti karalyste, o valdovus karaliais, bet citatose tų sąvokų netaisau.

Žemaitiją akcentuoju ne tiek dėl jos išskirtinumo seniausiais laikais, kiek dėl nuo viduramžių iki šių dienų besitęsiančio jos ignoravimo, kurio klaidingumą demonstruoja net XVI visuotinis Konstanco Bažnyčios susirinkimas. Jo metraštininkas Urlichas iš Richentalio veikale *Chronik Des Costanzer Concils* patvirtino Žemaitijos kaip realios karalystės savarankiškumą, siūlė jai tapti Šventosios Romos imperijos dalimi. Be to, nors rusų paskirtas *Lietuvos generalgubernatorius Nikalojus Repinas* 1796-01-31 paskelbė Žemaitiją

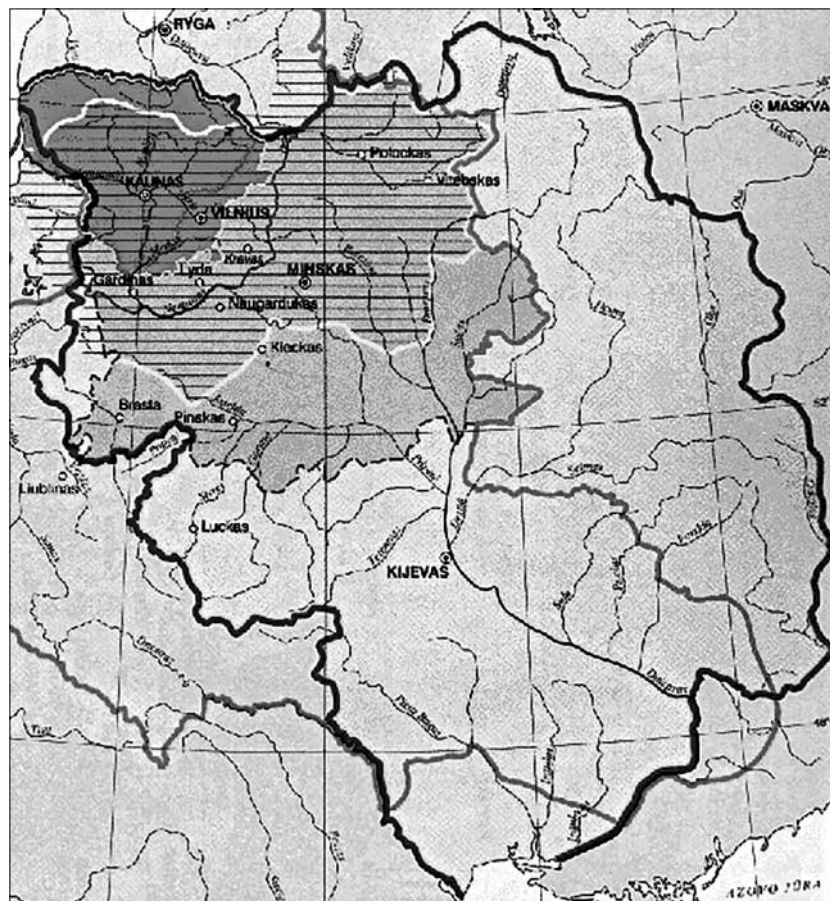
prijungęs prie Lietuvos, *caras Aleksandras I Vienos kongrese* 1805 metais suteikė sau ir *Žemaitijos kunigaikščio* titulą.

Anot E. Jovaišo, *Akivaizdžių nuolatinio aisčių bendravimo su priešakinėmis civilizacijomis pėdsakų pastebima didelėje Europos dalyje. Ir jų nepastebėti tiesiog negalima. Archeologai juos mato, interpretuoja ir randa vietą bendroje Europos istorijoje. ... Reikia tikėtis, kad nuolatinis dėmesys aisčių istorijai Europoje tuos kultūrinius palikimus leis tinkamai interpretuoti priešiant sudėtingą įvairiausių Europos kultūrų sąveikos paveikslą* (iš E. Jovaišo knygos *Aisčiai*).

Negaliu svajoti apie neginčytinai teisingus šioje knygoje minimus faktus, bet siekiu teikti galimai tikslesnius duomenis. Seniausiąjai istorijai labai trūksta cituotinių šaltinių; tokiu atveju remiuosi hipotezėmis. Prie istorinės tiesos bandau priartėti derindamas skirtingų publikacijų duomenis.

Dar kartą kartoju: citatas šioje knygoje rašau *pasviruoju šriftu*, o nuorodas į šaltinius galite rasti pirmiau minėtose ŽLSI ir NSŽI knygose.

Skaitytojų pastabų ir pasiūlymų laikiu
el. p. adresu benasjank@gmail.com

Lietuvos karalystės (LDK) plėtra XIII–XIV a.

Pamąstymai apie istoriją

Pamąstymais vadinu žemiau pristatomos istorijos santrauką. Tai kiek pakoreguoti dar 2015 metais skelbti mano pamąstymai apie mūsų istoriją, išeinantys net už šioje knygoje aprašomų senųjų laikų. Tie pamąstymai kopijuoti iš knygos *Žemaičių Jankauskų ir Labženčių giminės*. Lotutė, 2015.

Bendri pamąstymai. Neteisūs tie istorikai, kurie pirmąjį Žemaitijos paminėjimą sieja su Lietuvos ir Žemaitijos kunigaikščių 1219 metų taikos sutartimi su Haličo-Voluinės kunigaikštystės kunigaikščiais arba pirmąjį Lietuvos vardo paminėjimą – su 1009 metų vokiečių Kvedlinburgo analais. Atsakingi jie, kaip ir daugelis kitų juos aklaikiai kopijuojančių istorikų, už begėdišką siekį valstybės pradžią sieti su krikščionybės atėjimu, Žemaitijos ir visos Lietuvos ankstyvosios istorijos faktų dangstymą ir jau nuo Mindaugo laikų pradėtą Žemaitijos istorijos klastojimą.

Žemaičiai nemažą istorijos tarpsnį raštą laikė velnio išmone, matydami sąsają tarp jiems brutaliai brukamos svetimos tikybos ir raštijos plitimo, todėl ilgą laikotarpį jie beveik nepalikto savo rašytinių šaltinių arba negausūs šaltiniai buvo priešų, tarp jų ir lietuvių – Mindaugo šalininkų, kruopščiai naikinti. Dalis istorikų, tęsdami Mindaugo laikų tradiciją, lengva ranka nurašinėdami mūsų nedraugų ar net atvirų priešų (lenkų, rusų ir vokiečių) istorijas, begėdiškai klastoja savo tautos istoriją.

Žinios apie žilą senovę. Primenu apie atsirandančias žinias, jog žemaičių protėviai kilę nuo Kilimandžaro Afrikoje, palikę ir dabar atsekamus pėdsakus Senovės Egipto civilizacijoje, apie Lietuvoje prie Neries ir Vilnelės upių buvusį

suvienytos Europos centrą ir sostinę, įkurtą didingos karalystės Akadijos paskutiniosios karalienės Tautanos. Įtikinamai rašoma apie 4000 m. pr. m. e. dabartinės Suomijos teritorijoje gyvenusius aisčių (gudų) protėvius, jų ankstyvos valstybės egzistavimą prie Viduržemio jūros daugiau kaip prieš 3 500 metų ir Varumonių Rikio valstybę apie 372 metus.

Anot gerai žinomų Marijos Gimbutienės darbų, baltai gyveno žemėse nuo Vyslos iki Okos, o, anot Statkutės de Rosales cituojamo Ispanijos karaliaus Alfonso X Išmintingojo, rytinė gudų (tokiu vardu ši autorė vadina senovės aisčius) riba siekė Uralą. Klimatui atšalus antrojo tūkstantmečio pr. m. e. viduryje, baltai iš dabartinės Suomijos plotų ėmę skverbtis į dabartinės Vokietijos valdomas žemes. Apie tai rašęs Alfonsas X, o jo teiginius patvirtino ir M. Gimbutienės archeologiniai tyrimai, ir K. Būgos nurodomi upėvardžiai, ir V. N. Toporovo toponimijos duomenys. Dalis baltų apie 1260 m. pr. m. e. pasiekę net šiaurės vakarų Indiją, bet tai buvo vienintelis Alfonso X kronikoje paminėtas toks tolimesnis žygis; jis paaiškinantis sanskrito rašto atsiradimą. Radus tokius duomenis, darosi suprantamas ir pagrįstas seniai žinomas, bet abejotinu laikytas, J. Basanavičiaus siekis įrodyti baltų ir vienos iš seniausių – trakų tautos giminingumą.

Statkutė de Rosales atskleidė, kaip į pietinius kraštus pasukusioji tautos dalis po ilgų klajonių, patirtų nuopuolių ir sėkmės laikotarpių tiek sustiprėjusi, kad užvaldžiusi dalį Romos imperijos, perėjusi Galiją (pietinę dabartinės Prancūzijos dalį), ilgam laikui įsitvirtinusi Ispanijoje, gynusi net Portugaliją nuo jos pavergėjų. Deja, sėkmei nūsikusus, po keleto skaudžių pralaimėtų mūšių mūsų protėviai buvę suskaldyti ir prisišlieję prie kitų genčių, o dalis po tolimesnių klajonių sugrįžusi į gimtuosius kraštus.

Rašytiniai šaltiniai. *Nebūtina žvalgytis į minėtus naujausius „atradingus“; įspūdingą mūsų istorijos šaltinį „Kronika“ yra palikęs Varniuose Žemaitijos vyskupijos kanauninkas Motiejus Strijkovskis, vadinamas pirmuoju Lietuvos istoriku. Jis nieko neišgalvojęs, tik naudojėsis daugybe šaltinių.*

Pagrindinis Strijkovskio tikslas buvęs sudaryti priešams gerą nuomonę apie Lietuvą, „iškelti ją iš aprūkusios nakties“.

Vieninteliu šaltiniu – M. Strijkovskio „Kronika“ – naudojosi pirmosios lotynų kalba parašytos Lietuvos istorijos autorius Albertas Vijūkas-Kojelavičius. Jis skelbė suredagavęs iš M. Strijkovskio paimtąją istoriją „pagal literatūrinius dėsnius ir taisykles“. Mums svarbu žinoti, kad M. Strijkovskis savo „Kroniką“ rašė globojamas Varnių vyskupo M. Giedraičio, o A. Kojelavičiaus „Lietuvos istorija“ buvo peržiūrėta ir aprobuota kelių Jėzuitų draugijos teologų.

Simono Daukanto palikimas. Minėtomis M. Strijkovskio ir A. Kojelavičiaus istorijomis, Voluinės kronika, senosios Prūsijos kronikomis iš slaptųjų Karaliaučiaus archyvų, daugeliu graikų, romėnų, vokiečių, lenkų, rusų bei šiaurės šalių istorikų šaltiniais rėmėsi garsusis mūsų istorikas S. Daukantas. Jis parašė veikalus: „Istorija Žemaitiška“ (1822 m.), „Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių“ (1838 m.), „Būdas senovės lietuvių, kalnėnų ir žemaičių“ (1845 m.), „Pasakojimas apie veikalus lietuvių tautos senovėje“ (1850 m.) ir kt. Daug vertingos medžiagos jis rado ilgai dirbdamas Sankt Peterburgo Senato padalinyje, atsakingame už Lietuvos metriką.

S. Daukantas teigė, kad kalba yra tautos praeities veidrodys. Jis aiškiai atskyrė tautos ir valstybės sąvokas. „Istorijoje Žemaitiškoje“ S. Daukantas rašė, kad „kitą kartą“, t. y. gilioje senovėje, lietuviai, žemaičiai, prūsai, juodgirėnai (jotvingiai), žalgirėnai, latviai, kuršiai, žemgaliai kalbėjo viena lietuvių kalba. Tik istorinės aplinkybės bei svetimšalių kultūrinė įtaka išskaldžiusi lietuvių kalbą į tris šakas: lietuvių, latvių ir prūsų. Tautą pavergus kitoms tautoms, buvo paniekinta ir jos kalba, iš kurios „šiandien ne vien diduomenė, bet ir kunigai patys per savo nežinojimą tyčiojasi“. Anot S. Daukanto, lietuvių ir žemaičių tauta gyvenusi nuo senų senovės, nors kadaise kitaip vadinosi. Lietuvių protėvių jis neva radęs Indijoje, vėliau jie vadinti kimerų, skitų, getų, herulų ir kitokiais vardais ir bendravę su antikinėmis tautomis. Primenu, kad S. Daukanto „Istorija Žemaitiška“ buvo pirmoji žemaitiškai-lietuviškai parašyta istorija.

Lietuvos istorija S. Daukantui buvo visų aiškių (aestų), tik nuo XIX a. vidurio baltais pervadintų, istorija. Anot jo, gyvenimas tautos interesams, visuomenės labui yra žmogaus, tautos nario, pavyzdinių moralinių savybių visumos, kuri vadinama dorybe, pagrindas. Net savo elementoriuje pirmąjį žodį, kurį vaikas turėjo išmokyti perskaityti, jis įrašė: „Dorybė“. Dorybė, anot jo, yra būtina sąlyga laisvei pasiekti ir ją išlaikyti. Beje, laisvė Simonui Daukantui reiškė ne vien tautinę nepriklausomybę, bet ir ekonominės vergovės bei tikėjimo prievartos nebuvimą. S. Daukantas rašė, kad senų senovėje lietuviai, kaip tikri gamtos vaikai, gyvenę kukliai, buvę dori, drąsūs, narsūs, teisingi, darbštūs, mylėję artimą ir tėvynę, mokėję gražiai bendrauti bei linksminintis, nepakentę vergijos, lažą arba baudžiavą laikę priešingu protui ir teisybei. Svarbiausius visuomenės reikalus sprendusi tautos sueiga, kuri rinkusi ir valdovus, karvedžius bei rikius. Diduomenė pasižymėjusi ne geresniu valgiu ir apsirendymu, o „dorybe ūkėje ir kantrybe karėje“. Kraštą užvaldžius svetimtaučiams užkariautojams ar ateiviams lenkams, jų blogu pavyzdžiu pasekusi sava diduomenė. Tada „nuo vargų ir novų“ tauta suklupusi, laisvę pakeitusios „šiekštos ir žvangančios grandinės ant kojų“, ūkis ir prekyba smukusi, Žemaičių miestai tapę lauželiais. Paniekinti žmonės, paniekinta jų kalba, papročiai ir doras gyvenimo būdas.

Ir čia tartum girdi poeto šauksmą:

Čia su šaknim tartum ažuolas aistis

Buvo išrautas...

Sekdami savotišką S. Daukanto rašybą, įsidėmėkime ir turinį. Jis, remdamasis senovės graikų šaltiniais, rašė: „Tuos kraštus, kuriuose šiandien gyvena lietuviai, žemaičiai, prūsais letvėžiais, žemgaliais pramanyti, grekonys vadino senovėj Hiperborėja ir Hesperija, zaunydami, jog tenai kraštas esąs vaisingas, oras čystas ir sveikas, visi didžiai ilgai ir laimingai gyvoja, nežiną nei ligų, nei karių, nei skaugės, nei rūstybės tarp savęs, visi linksmi trusinėja taikiai visą savo amžių. ... Vienok tankesniai tas kraštas senovės raštuose buvo vadinamas

skitų kraštu ir jo ūkininkai skitais. ... Tos skitų tautos giminės vadinamos nei-riais, budiniais ir gelonais, sako lizdu esant lietuvių ir grekonų tautos. ... Ir taip skitai anapus Dunojaus gyveną, vadinos trakais, šiapus Dunojaus getais, juo į šiaurę einant, vadinos tyragetais ... Už tų tyragetų juo tolesniai dar į šiaurę gyveno masagetai, beje, mežės getai, arba medės gyventojai, kurie giriose Juodojoj ir Žaliojoj gyveno.“

Cituotuose sakiniuose randame sąsajas ir su bemaž kartu su S. Daukantu Lietuvos istoriją rašiusio T. Narbuto teiginiais, ir su J. Basanavičiaus istorijos įžvalgomis, ir su M. Gimbutienės archeologiniais tyrinėjimais, ir su Statkutės de Rosales naujai atrastais senovės istorijos šaltiniais. Pats Daukantas, remdamasis Ptolomėjumi, rašė: „Tas vyras žino jau visas gimines tarp upių Yslos ir Dauguvos pajūriu gyvenančias. Jis visą pajūrį Sarmatų, tai yra Žemaičių, kraštu vadina nuo to, jog visos upys teka nuo kalno tenai į jūrą, kurią taip pat Sarmatų jūra vadina.“

S. Daukantas tikėjosi patikslinęs M. Strijkovskio ir A. Kojelavičiaus ilgą laiką legendine vadintą istoriją apie Palemono vadovaujamų įvairiais vardais vadintų senovės aisčių sugrįžimą į gimtuosius kraštus po ilgų jų klajonių Europoje. Tą istoriją vėliau bemaž atkartoją Ch. L. T. Pichel (Č. Pičelis) ir kt.

S. Daukantas radęs duomenų, kad Rusnės saloj buvusi labai garsi šventa vieta – žinyčia, į kurią išminties semtis atplaukdavę ne vien ispanai, bet ir graikai. Vėlesnių laikų „vokičiai ir kiti meldžionys teutonių“, kariaudami su lietuviais ir žemaičiais „Parusny sugriovę ant salos Rusnės įtakoj Nemuno žemaičių pagonių žinyčių, garsią ir didžiai godojamą senovę, kurios altorių radę minavoti vokičiai akmenį su parašu lotinišku, kursai rodęs, jog metuose 115 pirm gimimo Kristaus, Nemunas, jūrų karvedys, atkeliavęs su šeimyna iš Kartaginos jūromis į Žemaičius ir apsigyvenęs saloj Rusnės.“ Po kurio laiko Nemuno vadovaujami keliautojai nuplaukę iki Dubysos ... ir panašiai, kaip pagal Palemono „legendą“, plačiai paplitę visame krašte. S. Daukantas nurodė ne tik daug ankstesnį „priverstinių emigrantų“ sugrįžimo laiką, bet ir kito-kį sugrįžėlių vado vardą, nuo kurio iki tol buvusi Krono upė gavusi Nemuno

vardą. Apie tai skaitome: „Visų pirmuoju kunigaikščiu kalnėnų ir žemaičių yra minavojamas Nemunas, kaip viršiaus minavojos, kurį, regis, Strijkauskis perkeitė į Palemoną, arba Panemoną, kaip pats išpažįsta“.

Turime duomenų, kad ankstyvaisiais viduramžiais, o gal ir gerokai anksčiau, Jordano aprašytoji „Skancia“ (anot Statkutės de Rosales, tai Baltijos pajūris šiauriau Vyslos žiočių), tapusi „kaip žmonių šaltinis“, todėl nuolat kartojęsis šimtmečiais vykęs reguliarus baltų judėjimas tarp Baltijos krašto ir Balkanų, nuplaukiant Dnepru ir pasiekiant Dunojaus žiotis per Juodąją jūrą. Todėl galėjo būti, kad S. Daukanto aprašytieji ateiviai buvo ankstesnės migracijos, tik neatsargiai sutapatinti su Palemono ateiviais arba, priešingai, – M. Strijkovskis galėjo jų atvykimą nukelti keletu šimtmečių į priekį.

Nors S. Daukantas rašė, kad „trečiame amžiuje ... ir paskesniuosiuose užšoko amžina naktis, kurioje nė mažiausio spindulėlio neras dabotojas apie tą tautą“, bet vėliau iš įvairių šaltinių jis pats surankiojo daugybę istorinių duomenų tiek apie iš gimtojo krašto išvykusiųjų tautiečių nesėkmes, o kartais ir fantastiškai atrodančius sėkmės žygius, tiek apie likusios tautos dalies istoriją ankstyvaisiais viduramžiais.

Tuo laikotarpiu mūsų kraštas daug kentęs nuo įvairiausių įsibrovėlių: daugiausiai iš skandinavų, bet ir iš kaimynų lenkų bei rytinių ir šiaurinių slavų. Bekylantį nestabilumą pavykę likviduoti bendroje tautos sueigoje išsirinkus sumanius valdovus, beje, atstovus iš 455 metais grįžusių išeivių. Vaidevučio ir Brutenio „duetas“, suvienijęs aisčių gentis ir įvedęs demokratišką valdymą bei ilgai trukusią vos ne „konstitucinę“ tvarką plačioje tautoje. Tai valstybės pradžios pripažinimo verti įvykiai. Tokio tvirto valstybės pradžios „pagrindo“ neturi daugelis Europos valstybių. Ir visa tai vykę VI amžiaus pradžioje!

Stabili padėtis vėl ėmusi krikti kraštą išdalinus dvylikai Vaidevučio sūnų, neradusių gero tarpusavio sutarimo. Santarvę atstatyti padėję iš ilgų klajonių sugrįžę palemonaičiai, pasinaudodami vakarų kraštuose sukaupia patirtimi. Per keletą palaipsniui stiprėjusių sričių valdovų kartų, kenčiant nuolatinį kaimyninių kraštų puldinėjimą, buvo suprastas santarvės, vienybės ir drausmės

strategijos būtinumas. Didžiosios tautos dalies suvienytoju ir valdovu tapęs Rimgaudas, sumaniai skatinęs darbus krašto viduje ir vadovavęs sričių vadams kovoje su išoriniais agresoriais. Kraštas taip sustiprėjęs, kad nelikdavęs deramai nenubaustas nė vienas agresorius. Garsas apie Žemaitijos ir Lietuvos galybę plačiai pasklidęs visoje Europoje.

Teodoro Narbuto darbai. Didžiulį indėlį į senovės Lietuvos istorijos tyrimus įnešė Teodoras Narbutas ne tik rankiodamas tos istorijos nuotrupas, lipdydamas didžiulį (10 tomų) istorijos veikalą, bet ir Carinės Rusijos viešpatavimo laikais radęs kelius atspausdinti „Lietuvių tautos istoriją“. Tai, ko gero, jį irgi vertė daryti kompromisą su sąžine; gal dėl tos priežasties liaupsinamas Mindaugas, kurio kilmę Jurijus Lipovka sieja su Vladimiru Valdemaru iš šiaurinės Ukrainos. Primintinas ir Dionizo Poškos vaidmuo, nes jo surinktais duomenimis naudojosi T. Narbutas.

T. Narbutas gal net įtikinamiau už S. Daukantą aprašė lietuvių ir žemaičių kilmę nuo „didžiojo tvano“ laikų per hiperborėjus, armėnų Araksą, skitus, budinus-gelonus. Anot T. Narbuto, lietuvių tautos pradžia atrodo kaip lydinys dviejų tautų – gelonų ir budinų. Pirmieji buvę pelazgų-helenų, antrieji – indų-skity kilmės. Esą aiškių panašumų tarp graikų ir lietuvių kalbų, nes trakų-pelazgų kalba buvusi viena iš seniausių indoeuropiečių kalbų šeimos šakų, iš kurios išsivysčiusios graikų, lotynų ir lietuvių kalbos. Esama tikrų įrodymų, jog Lietuva tuo pačiu vardu, kaip dabar buvo žinoma romėnams. Julijus Cezaris rašęs apie narsų lietuvių vadą vardu Litovicus, kuris vadovavęs galų ir keltų kariuomenei ir gyvenęs Vakarų Karpatuose. Žinomos trys tų laikų monetos su užrašais „LITAV“, „LITA“ ir su raiteliu ant žirgo. Tai aiškus šiandieninio VYČIO prototipas.

Gelonus ir budinus T. Narbutas randa erų sandūroje; anot jo, gelonai ir budinai „buvo užėmę visas Baltijos pakrantes ir paskutiniame amžiuje prieš Kristaus gimimą bei Kristaus eros pradžioje buvo galinga, Danijos karalių valdoma tauta“.

Pirminė herulų kilmės vieta T. Narbutas įvardijo Platelių ežero apylinkes. Pirmoji herulų pilis buvusi Platelių ežero saloje. Žinomos yra 3 herulų migracijos. Po trečiosios jie sugrįžę Palemono vadovaujami ir siekė surasti savo kilmės vietą prie Platelių ežero.

I–V amžiais Nemuno žemupio kraštą skandinavai vadinę RUSS-ROSLA-RUSLA, o pietiniai kraštai, kaip ne kartą minėta, – AISČIAIS. Iš daugybės mūsų istorikų nutylimų senovinės istorijos faktų, aprašomų T. Narbuto, minėtina įtikinanti istorija apie dabar mums žinomos Rusijos vardo kilmę iš ką tik minėtosios Rusios. Nuo I-ojo mūsų eros amžiaus pamariu buvusi Rusios (Rosios) valstybė su istorijoje minimais valdovų, karalių ir karalienių vardais, su sostine Rotala, iš kurios vėlesniais laikais (862 m.) trejetas valdovų (Riurikas, Sinausia ir Truveras) pačių slavų kvietimu ėmę vienyti ir valdyti slavus, priėmusius ir ateivių vardą savo naujai valstybei Rusijai. Kiek vėliau ir Askoldas su Dyru iš žemaitiškosios Rosios valdė Kijevo Rusią.

Charles L. T. Pichel apie Žemaitiją. Žemaitijos istoriją nuo seniausių laikų sukūrė ir vėlesnių laikų genealogijos tyrinėtojas Č. Pičelis. Remdamasis rusų kronikomis ir kitais šaltiniais jis rašė, kad žemaičiai, atsikėlę prie Baltijos, buvę Nojaus sūnaus Jafeto palikuonys. Jafetas sukūręs papročius ir tradicijas, kurias garbingai išsaugoję žemaičiai. Žemaičiai turį didžiausią teisę teigti, kad jie yra visų aisčių genčių branduolys. Jafeto įkurta valdančioji dinastija, nepertraukiamai gyvuojanti Žemaitijoje kaip Saulės namai; manoma, kad ji yra visų seniausia dinastija pasaulyje. Galbūt ši užuomina prisidėjo prie to, kad Lipovka J. mini 351 m. žuvus net 575-ąjį žemaičių valdovą.

Žemaičiai ir kitos aisčių gentys, tūkstančius metų taikiai gyvenusios prie Baltijos krantų, buvusios priverstos ginti savo žemes nuo agresyvių svetimšalių įsiveržėlių. Konfliktams stiprėjant, bebaimiai žemaičiai išsiugdę nepaprastus karybos sugebėjimus. Žymiausias karybos laimėjimas buvęs jų išvesti specialios veislės žirgai Žemaitukai, kurie instinktyviai padėdavę kovoti savo raiteliui.

Skaitykite likusius
364 iš **384** puslapių,
įsigiję šią knygą

www.obuolys.lt

KITI KNYGŲ FORMATAI:

klausykla.lt

**Audio
knyga**

**Elektroninė
knyga**

ŠIUOLAIKINIAI LIETUVIAI NĖRA ATSITIKTINĖ TAUTA – JIE YRA PASKUTINIAI GYVI AISČIŲ PALIKUONYS. BET KAS IŠ TIESŲ BUVO AISČIAI IR KODĖL JŲ PASAULIS BUVO SĄMONINGAI IŠTRINTAS IŠ ISTORIJS?

„Kruvinoji Samogitijos istorija: nuslėptasis aisčių pasaulis“ – tai provokuojantis ir drąsus pasakojimas apie senąją Žemaitiją, kurios istorija šimtmečius buvo perrašinėjama nugalėtojų rankomis. Tai knyga apie karą, tikėjimą, kraują ir atmintį – apie pasaulį, kuris nepasidavė be kovos.

Remdamasis istoriniais šaltiniais, kronikomis, archeologiniais duomenimis ir alternatyviais tyrimais, autorius atskleidžia aisčių civilizaciją kaip sudėtingą, ritualinę ir giliai kosmologinę kultūrą, kurios sunaikinimas buvo ne atsitiktinis, o kryptingas. Čia nagrinėjami kryžiaus karai kaip ideologinis ir kultūrinis genocidas, žiaurūs krikščioninimo metodai, nutylėti pasipriešinimo mastai ir sąmoningai ištrinti dvasiniai sluoksniai.

Tai ne romantizuota legenda ir ne sausa akademinė studija. Tai – kruvina, gyva, kartais nepatogi istorija, kuri meta iššūkį oficialiam pasakojimui apie „civilizacijos atėjimą“. Knyga kviečia pažvelgti į Samogitiją ne kaip į pakraštį, o kaip į paskutinį aisčių bastioną – vietą, kur senasis pasaulis krito, bet nebuvo palaužtas be pėdsako.

Ši knyga skirta tiems, kurie jaučia, kad mūsų praeityje yra daugiau nei leidžiama prisiminti.

Habil. dr. Benediktas Jankauskas (g. 1941 m.) – mokslininkas, ženkliai prisidėjęs prie Žemaitijos ir Lietuvos dirvožemio kokybės ir žemdirbystės rodiklių gerinimo; moksliniuose žurnaluose ir knygų skyriuose skelbtomis publikacijomis garsinantis Žemaitiją ir Lietuvą visame pasaulyje. Jau daug metų vykdo personalinį projektą „Aisčių: Žemaitijos ir Lietuvos senovės istorija“, studijuoja retus ir skelbia naujus duomenis apie Žemaitijos bei Lietuvos senovės istoriją įvairiuose straipsniuose, apibendrindamas informaciją savo knygose. Subūręs grupelę bendraminčių iš Kauno žemaičių bendrijos, organizavo ekspedicijas, skirtas abejonių keliantiems literatūriniais duomenimis patikrinti. Bestselerių „Nuslėptoji senovės Žemaitijos istorija“ ir „Slaptoji Lietuvos istorija. Nutylėti pasakojimai apie aisčius, pervadintus baltais“ autorius.

**Skaityk.
Komentuok.
Sek.**
linktr.ee/obuolys.lt

